

# Ο κόσμος των μαθητών: οι ΤΠΕ στη σχολική καθημερινότητα και στις προσδοκίες τους

Ε. Τσιουπλή<sup>1</sup>, Ν. Μουράτογλου<sup>2</sup>

<sup>1</sup>Φιλολόγος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης  
Μεταπτυχιακή φοιτήτρια Λογοτεχνικής Εκπαίδευσης  
Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής Α.Π.Θ.  
evtsioupli@gmail.com

<sup>2</sup>Φιλολόγος Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης  
Μεταπτυχιακός φοιτητής Νέων Τεχνολογιών  
Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής Α.Π.Θ.  
nikosmouratog@gmail.com

## Περίληψη

Στη κοινωνία της πληροφορίας, το σχολείο επιδιώκει να συμβαδίσει με τις νέες εξελίξεις, να αναθεωρήσει τον εαυτό του και να αναπροσαρμοστεί υιοθετώντας ποικίλες πρακτικές. Ο ψηφιακός γραμματισμός δεν αποτελεί, πλέον, ακαδημαϊκή ορολογία αλλά απαίτηση και προϋπόθεση των σύγχρονων εκπαιδευτικών αναγκών. Με έρευνα που διεξήχθη σε Λύκειο της Θεσσαλονίκης καταγράφηκαν οι απόψεις των μαθητών σχετικά με την παρουσία και αξιοποίηση των ΤΠΕ στη σχολική τους καθημερινότητα, καθώς και ο βαθμός ανταπόκρισης των εκπαιδευτικών στις απαιτήσεις του νέου ψηφιακού περιβάλλοντος. Επιπλέον, διερευνήθηκαν η μορφή του επιθυμητού ψηφιακού σχολείου, που θα ανταποκρίνεται στις προσδοκίες τους, η θέση των μαθητών και των εκπαιδευτικών σ' αυτό και τους τρόπους που θα διαφοροποιούσαν την εκπαιδευτική διαδικασία σε σχέση με την ήδη υπάρχουσα.

**Λέξεις κλειδιά:** Τ.Π.Ε., ψηφιακό χάσμα, ψηφιακός γραμματισμός, απόψεις μαθητών, σχολείο του μέλλοντος.

## 1. Εισαγωγή

Οι σύγχρονες μεταβιομηχανικές κοινωνίες διαμορφώνονται και εξελίσσονται ακολουθώντας τα τεχνολογικά επιτεύγματα της εποχής, προκειμένου να αποβούν αποδοτικότερες και λειτουργικότερες για το σύνολο των πολιτών τους. Συχνά απαιτείται η προσαρμογή του παραδοσιακού μοντέλου σκέψης, ενώ σε άλλες περιπτώσεις η πλήρης εγκατάλειψη των στενών δεσμών και των στεγανών του παρελθόντος. Η εξέλιξη της τεχνολογίας συντελέστηκε αφενός λόγω των αναγκών που προέκυψαν από τους νέους τρόπους διαβίωσης και αφετέρου λόγω της μαζικοποίησης της εκπαίδευσης, με αποτέλεσμα η τεχνολογία και η εκπαίδευση να αλληλοεξαρτώνται σε πολλαπλά επίπεδα. Μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας επισημαίνουν πως για τη βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας και κατ' επέκταση

των αποτελεσμάτων της καθώς και για την κατάλληλη προετοιμασία των νέων γενεών για την Κοινωνία της Πληροφορίας, η εισαγωγή των Τ.Π.Ε στη σχολική εκπαίδευση αποτελεί ζωογόνο προϋπόθεση (Μπίκος, 1995 · Κούτρα κ.ά., 2001).

Οι τεχνολογικές εξελίξεις που εντοπίζονται στο μακροεπίπεδο της κοινωνίας, ασκούν επιδράσεις και στο μικροεπίπεδο του σχολείου. Με την είσοδο της τεχνολογίας στην καθημερινή ζωή πολλές πρακτικές του παρελθόντος εγκαταλείφθηκαν, άλλες εκσυγχρονίστηκαν και ταυτόχρονα νέες δημιουργήθηκαν. Διαμορφώθηκε, σε παγκόσμια κλίμακα, ένα νέο είδος χάσματος ανάμεσα στα μέλη των κοινωνιών σχετικά με τις καινοφανείς συνθήκες επικοινωνίας και πληροφορίας. Ο όρος *ψηφιακό χάσμα* (digital divide) αναφέρεται αφενός στο ρήγμα που υπάρχει μεταξύ των εχόντων και των μη εχόντων πρόσβαση στην τεχνολογία και αφετέρου στη δυσαρμονία μεταξύ της απλής πρόσβασης στον ιστό και των δεξιοτήτων που απαιτούνται για την διαχείριση των διαδικτυακών τόπων (Muller et al., 2007 · Palfrey & Gasser, 2010).

Εστιάζοντας στην σχολική εκπαίδευση και μελετώντας τη διεθνή βιβλιογραφία εντοπίζονται οι όροι *ψηφιακοί ιθαγενείς* (digital natives) και *ψηφιακοί μετανάστες* (digital immigrants). Η πρώτη πληθυσμιακή ομάδα περιλαμβάνει άτομα που γεννήθηκαν μετά το 1980 και μεγαλώνουν στην ψηφιακή εποχή επιδεικνύοντας μια σχετική ευχέρεια χρήσης και αξιοποίησης των τεχνολογιών, ενώ η δεύτερη αναφέρεται σε άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, τα οποία αναγκάζονται να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα, προκειμένου να ενταχθούν ομαλότερα στις νέες κοινωνικές δομές, να επικαιροποιήσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες τους, για να γίνουν λειτουργικότεροι και ανταγωνιστικότεροι (Prensky, 2001).

Εξειδικεύοντας τα παραπάνω στην σχολική πραγματικότητα διαπιστώνεται πως τους ψηφιακούς γηγενείς διδάσκουν ψηφιακοί μετανάστες. Στα περισσότερα εκπαιδευτικά συστήματα μπορεί κανείς να αναφερθεί στη γνωστική διαφοροποίηση, μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών τόσο σε ποσοτικό όσο και σε ποιοτικό επίπεδο. Ωστόσο, το σχολικό μωσαϊκό δεν φέρει μονάχα πτυχές του απλού γραμματισμού και δη του σχολικού αλλά και ενός ακόμη συνόλου γραμματισμών, όπως ο κοινωνικός, ο λειτουργικός, ο κριτικός και ο ψηφιακός (Baynham, 2002). Στον ψηφιακό γραμματισμό, όπου εστιάζεται η παρούσα έρευνα, οι διαφοροποιήσεις που εντοπίζονται δεν φέρουν πάντοτε το παραπάνω χαρακτηριστικό, δηλαδή την γνωστική υπεροχή του εκπαιδευτικού.

Αξίζει να σημειωθεί πως στη σχολική καθημερινότητα των ανεπτυγμένων χωρών, οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν ένα ιδιότυπο ψηφιακό χάσμα μεταξύ τους, όχι τόσο από την πλευρά της πρόσβασης στις Νέες Τεχνολογίες, αλλά από την έλλειψη επαρκών δεξιοτήτων για την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που αυτές προσφέρουν (Mossberger et al., 2003). Αυτή η *ψηφιακή ανισότητα* (digital inequality) έχει ως συνέπεια τον αποκλεισμό, κυρίως των μεγαλύτερων σε ηλικία από ένα τεράστιο εύρος πληροφοριών (Klecun, 2008). Συνεπώς, προκαλούνται στο άτομο

κοινωνικές, μορφωτικές και προσωπικές μεταβολές που επιδρούν όχι μόνο στην προσωπικότητα αλλά και στην εξέλιξή του. Ο ψηφιακός αναλφαβητισμός δημιουργεί χάσματα τα οποία επιδρούν σε κοινωνικό, πολιτικό και εκπαιδευτικό επίπεδο. Δημιουργεί νέες προκλήσεις στην σχολική επικοινωνία καθώς καλούνται και οι δύο πλευρές μαθητές και εκπαιδευτικοί να κάνουν τις δικές τους προσπάθειες προσέγγισης στη νέα ψηφιακή σχολική πραγματικότητα.

Κλείνοντας, στόχο του σχολείου του μέλλοντος θα πρέπει να αποτελεί η μετάδοση της *ψηφιακής σοφίας* (digital wisdom). Ο όρος αναφέρεται στη σοφία που πηγάζει από την ορθή χρήση και αξιοποίηση της τεχνολογίας με στόχο την πρόσβαση σε γνωστικές δυνάμεις πέραν των καθημερινών κεκτημένων αλλά και στη συνετή και κριτική χρήση της τεχνολογίας, προκειμένου αυτές οι γνωστικές δυνάμεις να ενισχυθούν (Prensky, 2011). Η παρούσα εμπειρική έρευνα εστιάζεται στις απόψεις των μαθητών σχετικά με τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών στη σχολική ζωή και ανιχνεύει τις προσδοκίες τους για ένα εκπαιδευτικό σύστημα το οποίο θα αξιοποιεί τις δυνατότητες της ψηφιακής τεχνολογίας ουσιαστικά και όχι περιστασιακά ή αποσπασματικά.

## **2. Μεθοδολογία**

### **2.1 Συμμετέχοντες**

Η έρευνα διεξήχθη σε Γενικό Λύκειο της Θεσσαλονίκης, με συμμετέχοντες (n=52) μαθητές της Α' τάξης (16 ετών) και έμφυλη κατανομή 33 αγοριών (63,5%) και 19 κοριτσιών (36,5%). Αναφορικά με το μορφωτικό επίπεδο των γονέων οι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ΑΕΙ και ΤΕΙ) ήταν το 48,1% για τους πατέρες και 51,9% για τις μητέρες, ενώ οι απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ανέρχονται σε ποσοστό 40,4% και 32,7% αντίστοιχα. Η πρόσβαση στο διαδίκτυο για τους μαθητές μέσω του Η/Υ από το σπίτι είναι σχεδόν καθολική (σε ποσοστό 94,2%) αλλά πραγματοποιείται και από άλλες φορητές ψηφιακές συσκευές (κινητά τηλέφωνα, tablets, e-reader κ.ά.) σε ποσοστό 61,5%.

### **2.2 Ερευνητικό εργαλείο**

Για τις ανάγκες της έρευνας κατασκευάστηκε ερωτηματολόγιο με κλειστές και ανοικτές ερωτήσεις. Συμπεριλήφθηκαν τέσσερις άξονες: α) τα δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων και ο χρόνος ενασχόλησης τους με το διαδίκτυο, β) η σχολική υποδομή σε εξοπλισμό και συνδεσιμότητα, γ) ο βαθμός αξιοποίησης της υπάρχουσας υποδομής ή των εν γένει ψηφιακών δυνατοτήτων (ιστολόγια, wikies, μέσα κοινωνικής δικτύωσης κ.ά.) από το διδακτικό προσωπικό της σχολικής μονάδας και δ) οι προσδοκίες των μαθητών σχετικά με ένα καλύτερα δομημένο ψηφιακό σχολείο όσον αφορά τους ίδιους, τους καθηγητές και την εκπαιδευτική διαδικασία. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν κατά το χρονικό διάστημα 4-8 Φεβρουαρίου 2013, ενώ η

ανάλυσή τους πραγματοποιήθηκε με το στατιστικό πακέτο για τις κοινωνικές επιστήμες IBM SPSS 21.0. Για την επεξεργασία των ερωτήσεων ανοικτού τύπου χρησιμοποιήθηκε ποσοτική ανάλυση περιεχομένου.

### 3. Αποτελέσματα

Από την επεξεργασία των δεδομένων προκύπτει πως οι ώρες καθημερινής ενασχόλησης των μαθητών με το διαδίκτυο καταλαμβάνουν σημαντικό μέρος του χρόνου τους με το 11,5% να αφιερώνει 0-1 ώρες, το 50% 1-3 ώρες, το 28,8% 3-5 ώρες, ενώ για περισσότερες από 5 ώρες ασχολείται το 9,6% των συμμετεχόντων. Οι επικρατέστεροι λόγοι για τους οποίους οι μαθητές χρησιμοποιούν το διαδίκτυο είναι η διασκέδαση σε ποσοστό 98,1% και ακολουθεί η επικοινωνία και η αναζήτηση πληροφοριών με ποσοστό 86,5 %.

*Πίνακας 1. Ο βαθμός ψηφιακής κατάρτισης των εκπαιδευτικών*

| Ψηφιακή κατάρτιση εκπαιδευτικών | Ποσοστό % |
|---------------------------------|-----------|
| Άριστη                          | 3,8       |
| Πολύ καλή                       | 17,3      |
| Αρκετά καλή                     | 44,2      |
| Λίγη                            | 23,1      |
| Καθόλου                         | 9,6       |
| ΔΑ                              | 1,9       |

Σύμφωνα με τη γνώμη των μαθητών, οι εκπαιδευτικοί παρουσιάζουν μία μάλλον ελλιπή σχέση με την ψηφιακή τεχνολογία καθώς αξιολογούνται με «Αρκετά καλά» το 44,2% και με «Λίγο» το 23,1%, ενώ «Άριστα» λαμβάνει μόλις το 3,8%.

*Πίνακας 2. Αξιοποίηση ψηφιακών μέσων στην εκπαιδευτική πρακτική*

| Αξιοποίηση ψηφιακών μέσων από εκπαιδευτικούς | Ποσοστό % |
|--|-----------|
| Σπάνια                                       | 44,2      |
| Μερικές φορές                                | 30,8      |
| Αρκετά συχνά                                 | 11,5      |
| Πολύ συχνά                                   | 7,7       |
| Πάντα  | 3,8       |
| ΔΑ   | 1,9       |

Ως λογικό επακόλουθο προκύπτει η διαπίστωση πως η αξιοποίηση των ψηφιακών μέσων είναι, κατά κύριο λόγο σπάνια (44,2%) ή περιστασιακή (30,8%). Ο ασπροπίνακας κυριαρχεί συντριπτικά στη διδασκαλία με ακόλουθα διδακτικά εργαλεία το σχολικό εγχειρίδιο (75%) και τη διδασκαλία με φωτοτυπίες (76,9%). Ο υπολογιστής κατέχει το 23,1% της διδακτικής πρακτικής αξιοποιούμενος, κυρίως, στο μάθημα της πληροφορικής (53,8%) και σε κάθε υπολογιστή αντιστοιχούν δύο

μαθητές. Οι μαθητές αναφέρουν πως υπάρχουν πλατφόρμες ή ιστοσελίδες δημιουργημένες από εκπαιδευτικούς με στόχο την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία. Αυτές ωστόσο αντιπροσωπεύουν ένα μικρό ποσοστό του συνόλου των διδακτικών αντικειμένων καθώς η πλειοψηφία των μαθητών (63,5%) απαντά πως είναι «Λίγες».

Στις ανοιχτού τύπου ερωτήσεις «*Με ποιους τρόπους θα επιθυμούσατε οι διδάσκοντες/ουσες να αξιοποιούν ουσιαστικότερα τις Νέες Τεχνολογίες κατά την εκπαιδευτική διαδικασία;*» και «*Αναφέρετε, τουλάχιστον, τρία θετικά αποτελέσματα τα οποία θα μπορούσε να επιφέρει μία περισσότερο εκσυγχρονισμένη εκπαίδευση*» οι κατηγορίες που δημιουργήθηκαν, επαγωγικά, από τις απαντήσεις των μαθητών και η συχνότητα τους είναι για την πρώτη ερώτηση οι εξής:

**Πίνακας 3.** Αξιοποίηση των ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς

| Κατηγορίες απαντήσεων  | n  | %    |
|--|----|------|
| 01 Διδασκαλία με ΗΥ  | 34 | 39,1 |
| 02 Χρήση διαδραστικού πίνακα   | 27 | 31,0 |
| 03 Επαρκή τεχνογνωσία σε θέματα ηλεκτρονικά διαμεσολαβημένης διδασκαλίας | 26 | 29,9 |

Για τη δεύτερη ερώτηση οι κατηγορίες των απαντήσεων είναι οι εξής:

**Πίνακας 4.** Θετικά αποτελέσματα της εκσυγχρονισμένης εκπαίδευσης

| Κατηγορίες απαντήσεων  | n  | %    |
|--|----|------|
| 01 Η εκπαιδευτική διαδικασία θα είναι πιο ενδιαφέρουσα   | 38 | 42,2 |
| 02 Ύπαρξη περισσότερων διαθέσιμων πηγών για τα διδακτικά αντικείμενα                                       | 31 | 34,4 |
| 03 Ύπαρξη καλύτερης και ουσιαστικότερης επικοινωνίας μεταξύ των συμμετεχόντων στην εκπαιδευτική διαδικασία | 21 | 23,3 |

Από τους πίνακες 3 και 4 προκύπτει ότι η διδασκαλία με Η/Υ αποτελεί το σημαντικότερο στοιχείο για τους μαθητές (39,1%) αναφορικά με την αξιοποίηση του. Η χρήση του διαδραστικού πίνακα έπεται με ποσοστό 31%, ενώ ταυτόχρονα οι μαθητές επισημαίνουν πως η εκπαιδευτική διαδικασία θα γίνει περισσότερο ενδιαφέρουσα (42,2%). Επίσης το 34,4% των ερωτηθέντων αξιολογεί θετικά την ύπαρξη περισσότερων διαθέσιμων πηγών μέσω της εκπαιδευτικής τεχνολογίας. Στον πίνακα 5 καταγράφονται τα γνωρίσματα που θα πρέπει να διακρίνουν μία σχολική μονάδα για να μπορεί να χαρακτηριστεί «ψηφιακή» και να ανταποκρίνεται στις ανάλογες απαιτήσεις.

**Πίνακας 5.** Τα χαρακτηριστικά του ψηφιακού σχολείου, κατά τη γνώμη των μαθητών

| Κατηγορίες απαντήσεων | Ποσοστό % |
|-----------------------|-----------|
|-----------------------|-----------|

|  |      |
|--|------|
| Καταρτισμένο διδακτικό προσωπικό               | 71,2 |
| Καταρτισμένο διοικητικό προσωπικό              | 42,3 |
| Πλήρης εξοπλισμός σε κάθε αίθουσα              | 98,2 |
| ΗΥ για κάθε μαθητή                             | 65,4 |
| Ψηφιοποιημένα βιβλία και πηγές                 | 80,8 |
| Διαδικτυακές συνεργασίες εκπαιδευτικών-μαθητών | 76,9 |
| Διαδικτυακές συνεργασίες σχολικών μονάδων      | 63,5 |
| Δημιουργία ηλεκτρονικών κοινοτήτων μάθησης     | 63,5 |
| Παραγωγή και διανομή εκπαιδευτικού λογισμικού  | 71,2 |
| Μαθητές εξοικειωμένοι με την τεχνολογία        | 75   |

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι το σπουδαιότερο χαρακτηριστικό, κατά την άποψη των παιδιών, είναι ο κατάλληλος και επαρκής εξοπλισμός στις σχολικές μονάδες (98,2%) καθώς και η διαθεσιμότητα ψηφιακών βιβλίων και ηλεκτρονικών πηγών (89,8). Λιγότερο φαίνεται να τους απασχολεί η ψηφιακή κατάρτιση των διοικητικών δομών της εκπαίδευσης (43,3%). Όσον αφορά στις συνεργασίες δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στην διαδικτυακή συνεργασία των εκπαιδευτικών και των μαθητών (76,9%) από ότι στη συνεργασία σχολικών μονάδων ή στη δημιουργία ηλεκτρονικών κοινοτήτων μάθησης (63,5%).

**Πίνακας 6.** Τα θετικά στοιχεία της ψηφιακής εκπαιδευτικής διαδικασίας κατά την άποψη των μαθητών

| Θετικά της ψηφιακής εκπαιδευτικής διαδικασίας | Ποσοστό % |
|---|-----------|
| Διευκόλυνση στις πληροφορίες                  | 75,0      |
| Χαμηλότερο κόστος                             | 36,5      |
| Ανταγωνιστικότητα                             | 25,0      |
| Αναβάθμιση ποιότητας                          | 67,3      |
| Εκσυγχρονισμός                                | 76,9      |

Η εκπαιδευτική διαδικασία με την ενεργή συμμετοχή των Τ.Π.Ε. πιστεύουν ότι προάγει την πρόσβαση στις πληροφορίες (75%), τον εκσυγχρονισμό της διαδικασίας και της γνώσης (76,9%) και τη συνακόλουθη ανάπτυξη της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Σε μικρότερο βαθμό δείχνει να τους απασχολεί το χαμηλότερο κόστος (36,5%) και η ανταγωνιστικότητα που μπορεί να διαμορφωθεί σε ένα πλήρως ψηφιοποιημένο εκπαιδευτικό περιβάλλον (25%).

**Πίνακας 7.** *Αρνητικά στοιχεία της ψηφιακής διαδικασίας κατά την άποψη των μαθητών*

| <b>Αρνητικά της ψηφιακής εκπαιδευτικής διαδικασίας</b> | <b>Ποσοστό %</b> |
|--|------------------|
| Ψηφιακό χάσμα  | 46,2             |
| Ανισότητα ευκαιριών                                    | 28,8             |
| Ανισότητα πρόσβασης                                    | 51,9             |
| Προώθηση tech-genious                                  | 36,5             |
| Μη αντικειμενική αξιολόγηση                            | 50,0             |

Από τα δεδομένα του Πίνακα 7 διαφαίνεται ότι οι μαθητές αναγνωρίζουν και αρνητικά στοιχεία στην ψηφιακή εκπαίδευση με πρώτα την ανησυχία τους για την ανισότητα πρόσβασης στα ηλεκτρονικά μέσα (51,9%) και το ενδεχόμενο της μεροληπτικής αξιολόγησης εκ μέρους των καθηγητών (50%). Η προώθηση των ικανότερων στη διαχείριση των ηλεκτρονικών μέσων αξιολογείται αρνητικά από το 36,5% των συμμετεχόντων, ενώ η ανισότητα των ευκαιριών από το 28,8%.

Τέλος στις ανοικτού τύπου ερωτήσεις «*Πώς θα επιθυμούσατε τους μαθητές σε ένα μελλοντικό, ψηφιακό σχολείο*», «*Πώς θα επιθυμούσατε τους εκπαιδευτικούς σε ένα μελλοντικό, ψηφιακό σχολείο*» και «*Πώς θα επιθυμούσατε την εκπαιδευτική διαδικασία σε ένα μελλοντικό, ψηφιακό σχολείο*» οι κατηγορίες που δημιουργήθηκαν είναι εκείνες που παρουσιάζονται στους πίνακες 8, 9 και 10:

**Πίνακας 8.** *Χαρακτηριστικά των μαθητών στο μελλοντικό ψηφιακό σχολείο*

| <b>Κατηγορίες απαντήσεων</b>                     | <b>n</b> | <b>%</b> |
|--|----------|----------|
| 01 Αφοσιωμένοι στην εργασία τους                 | 33       | 38,4     |
| 02 Περισσότερο διεκδικητικοί στα δικαιώματά τους | 12       | 14,0     |
| 03 Χωρίς βιβλία, μόνο με ΗΥ                      | 28       | 32,6     |
| 04 Μεγαλύτερη συνέπεια στις υποχρεώσεις τους     | 13       | 15,1     |

Οι μαθητές φαντάζονται τους εαυτούς τους περισσότερο αφοσιωμένους στα μαθητικά τους καθήκοντα (38,4%), δίχως να μεταφέρουν έντυπα βιβλία αλλά μονάχα τον προσωπικό τους υπολογιστή (32,6%).

**Πίνακας 9.** *Χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών στο μελλοντικό ψηφιακό σχολείο*

| <b>Κατηγορίες απαντήσεων</b>           | <b>n</b> | <b>%</b> |
|--|----------|----------|
| 01 Επαρκώς καταρτισμένοι στις ΤΠΕ      | 43       | 36,1     |
| 02 Να μην είναι «τεχνοφοβικοί»         | 38       | 31,9     |
| 03 Να είναι επικοινωνιακοί και φιλικοί | 20       | 16,8     |
| 04 Να κάνουν το μάθημα ενδιαφέρον      | 18       | 15,1     |

Οι εκπαιδευτικοί, σύμφωνα με τις προσδοκίες των μαθητών, δεν πρέπει να είναι «τεχνοφοβικοί» (31,9%) αλλά καλοί χρήστες της τεχνολογίας (36,1%). Επιπλέον θα πρέπει να είναι επικοινωνιακοί και φιλικοί (16,8%) καθώς και ικανοί να αυξήσουν και να κινητοποιήσουν το μαθητικό ενδιαφέρον κατά την διάρκεια της διδασκαλίας (15,1%).

**Πίνακας 1.** Χαρακτηριστικά της εκπαιδευτικής διαδικασίας στο μελλοντικό ψηφιακό σχολείο

| Κατηγορίες απαντήσεων              | n  | %    |
|------------------------------------|----|------|
| 01 Να είναι προσιτή και κατανοητή  | 44 | 52,4 |
| 02 Να είναι απολύτως ηλεκτρονική   | 29 | 34,5 |
| 03 Να είναι περισσότερο απαιτητική | 11 | 13,1 |

Οι μαθητές επιθυμούν η εκπαιδευτική διαδικασία στο μελλοντικό ψηφιακό σχολείο να είναι ως επί των πλείστων προσιτή και κατανοητή (52,4%) γι' αυτούς, αλλά παράλληλα και περισσότερο απαιτητική (13,1%). Τέλος, το 34,5% προσδοκεί σε μία απόλυτα ηλεκτρονική διδασκαλία.

#### 4. Συζήτηση

Λόγω του μικρού μεγέθους του δείγματος τα αποτελέσματα της έρευνας δεν δύναται να γενικευτούν, καθώς είναι ευρήματα για το συγκεκριμένο δείγμα, τη συγκεκριμένη σχολική μονάδα και τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Παρόλα αυτά μπορούν να αποτελέσουν αφετηρία για περαιτέρω διερεύνηση και προβληματισμό.

Ο χρόνος που αφιερώνουν οι συγκεκριμένοι μαθητές στις διαδικτυακές δραστηριότητες είναι μεγάλος και καταλαμβάνει την πρώτη θέση σε σχέση με τις λοιπές δραστηριότητες της καθημερινότητας τους, γεγονός που καταδεικνύεται και από άλλες έρευνες (ΕΚΕΒΙ, 2010 · Μουράτογλου & Τσιουπλή, 2012). Παράλληλα, διαφαίνεται πως η σχολική πραγματικότητα των μαθητών αδυνατεί, σε πολλές περιπτώσεις, να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις και στις αλλαγές που συντελούνται, τόσο σε επίπεδο υποδομών όσο και σε επίπεδο της διαδικτυακής συνεργασίας μαθητών και εκπαιδευτικών.

Κατά κύριο λόγο, η χρήση των Τ.Π.Ε. στη σχολική μονάδα που ερευνήθηκε περιορίζεται στο μάθημα της πληροφορικής, και σε μάλλον αποσπασματικές προσπάθειες από εκπαιδευτικούς άλλων ειδικοτήτων. Ειδικότερα, οι διαδικτυακές πλατφόρμες δεν αποτελούν επιλογή για την πλειονότητα των εκπαιδευτικών, που αποφεύγουν να τις υιοθετήσουν για την διδακτική τους πρακτική. Συγχρόνως, η άποψη των μαθητών φαίνεται να συγκλίνει στο γεγονός πως οι δάσκαλοί τους δεν είναι επαρκώς εξοικειωμένοι, ενώ αρκετές φορές τους εκλαμβάνουν ως «τεχνοφοβικούς». Πιστεύουν ότι μία πιο εκσυγχρονισμένη μορφή διδασκαλίας θα είναι περισσότερο ενδιαφέρουσα και πλουσιότερη σε πληροφορίες, ενώ τους ίδιους



τους μαθητές φαίνεται να χαρακτηρίζει μια άνεση στον χειρισμό των νέων τεχνολογιών, άνεση που αντανακλάται και στα χαρακτηριστικά που αποδίδουν σε μία «ψηφιακή σχολική μονάδα» με τα ηλεκτρονικά εγχειρίδια και τη διαδικτυακή συνεργασία να κατέχουν τις πρώτες θέσεις στις επιθυμίες τους.

Οι μαθητές του παρόντος σχολείου θεωρούν πως όλα τα παραπάνω μπορούν να επιδράσουν καταλυτικά στην αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσής τους, αυξάνοντας τη λειτουργικότητα των σχολικών αποτελεσμάτων. Από την άλλη, αναφορικά με τα αρνητικά στοιχεία της ψηφιακής εκπαίδευσης εκείνα που δείχνουν να τους ανησυχούν περισσότερο είναι η ανισότητα πρόσβασης και το αυξανόμενο ψηφιακό χάσμα, χαρακτηριστικά που ενδεχομένως να σχετίζονται με τις τρέχουσες οικονομικές συνθήκες, που λειτουργούν αποτρεπτικά στην ανανέωση του ψηφιακού τους εξοπλισμού με συχνούς ρυθμούς.

Κλείνοντας, προκύπτει ότι στο επιθυμητό σχολείο του μέλλοντος κεντρικό ρόλο θα διαδραματίζουν και οι μαθητές, οι οποίοι θα παρουσιάζουν μία ωριμότερη συμπεριφορά, περισσότερο συνεπή προς τις σχολικές τους υποχρεώσεις. Η συμπεριφορά αυτή φαίνεται να πηγάζει από την εκσυγχρονισμένη και περισσότερο ενδιαφέρουσα μορφή της διδασκαλίας, η οποία θα διευκολύνεται από τα σύγχρονα ψηφιακά μέσα και θα είναι περισσότερο προσιτή και κατανοητή. Σε αυτούς τους παράγοντες δεν μπορεί να παραβλεφθεί και ο ρόλος του εκπαιδευτικού, στον οποίο οι μαθητές αποδίδουν γνώσεις και ικανότητες τεχνολογικής επάρκειας, ενώ απαραίτητως οφείλει να επιδεικνύει και επικοινωνιακές δεξιότητες.

### ***Αναφορές***

Klecun, E. (2008). Bringing lost sheep into the fold: questioning the discourse of the digital divide. *Information Technology & People*, 21(3), 267-282.

Mossberger, K. et al. (2003). *Virtual inequality: Beyond the digital divide*. Washington, D.C: Georgetown University Press.

Müller, J. et al. (2007). The socio-economic dimensions of ICT-driven educational change. *Computers & Education*, 49, 1175–1188.

Palfrey, J. & Gasser, U. (2010). Born Digital: Understanding the First Generation of Digital Natives. *International Journal of Communication*, 4, 1051-1055.

Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants Part 1. On the Horizon, 9(5), 1-6 διαθέσιμο στο <http://dx.doi.org/10.1108/10748120110424816> (προσπέλαση 23/07/2013).

Prensky, M. (2011). Digital Wisdom and Homo Sapiens Digital. In M. Thomas (ed.), *Deconstructive Digital Natives: Young People, Technology and the New Literacies* (pp. 15-29). New York: Routledge.

Baynham, M. (2002). *Πρακτικές Γραμματισμού/μτφ.* Μαρία Αραποπούλου. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Εθνικό Κέντρο Βιβλίου (2010). *Γ' Πανελλήνια Έρευνα Αναγνωστικής Συμπεριφοράς και Πολιτιστικών Πρακτικών, διαθέσιμη στο: <http://www.ekebi.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=RESOURCE&cresrc=8433&cnode=309>* (προσπέλαση 23/07/2013).

Κούτρα, Χ. κ.ά. (2001). *Νέες τεχνολογίες της πληροφορίας στη σχολική εκπαίδευση: η ευρωπαϊκή και η διεθνής πραγματικότητα.* Αθήνα: Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη.

Μουράτογλου, Ν. & Τσιουπλή, Ε. (2012). *Αναγνωστικές συμπεριφορές φοιτητών και φοιτητριών. Υπό έκδοση στα πρακτικά του 8<sup>ου</sup> Συνεδρίου Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδος.*

Μπίκος, Κ. (1995). *Εκπαιδευτικοί και Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές: στάσεις ελλήνων εκπαιδευτικών απέναντι στην εισαγωγή υπολογιστών στη Γενική Εκπαίδευση.* Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης.

### Abstract

Nowadays, school tries to keep up with the innovations and changes, which take place continuously, redefine its purposes and adjust to the new environment. Digital literacy is not anymore an academic term, but a demand and presupposition of the educational needs. An empirical study was held in a Greek High School, where student's perceptions were listed, regarding the ICT inclusion in the everyday school life, as well as the teacher's ability to correspond. Moreover, students were asked how they imagine the school of future, how it will meet their needs and expectations, the student's and teacher's position and finally the ways which will differentiate the teaching process.

**Keywords:** ICT, digital divide, digital literacy, student's perceptions, future school